

Lengyelország keleti határának a Curzon-vonalat kell követnie, bizonyos szakaszokon öt-nyolc kilométer mélységű eltérésekkel Lengyelország javára. A három kormányfő elismeri, hogy Lengyelországnak jelentékeny területi növekedésben kell részesülnie északon és nyugaton. [...]

VII. JUGOSZLÁVIA

Megegyeztünk abban, hogy Tito marsallnak és dr. Subasicsnak javasoljuk, hogy a közöttük létrejött [...] egyezmény alapján alakítsanak új kormányt. [...] az új kormány [...] nyilatkoztassa ki, hogy

1. Jugoszlávia Nemzeti Felszabadításának Antifasiszta Tanácsát (AVNOJ) kiszélesítik az utolsó jugoszláv parlament (szkupstina) azon tagjaival, akik nem kompromittálták magukat az ellenséggel való együttműködés által, és ekként olyan testületet alakítanak meg, amely ideiglenes parlamentnek lesz nevezhető. [...]

2. A Jugoszlávia Nemzeti Felszabadításának Antifasiszta Tanácsa által hozott törvényeket később az Alkotmányozó Nemzetgyűlés elé terjesztik megerősítés végett.

Jalta, 1945. február 11.

Winston S. Churchill
Franklin D. Roosevelt
J. V. Sztálin

Forrás: Halmosy, 600–606.

1. A háború mely szakaszában rendezték a jaltai konferenciát? Keresd meg azokat a részleteket, amelyek bizonyítják, hogy e dokumentum még a háború alatt keletkezett!
2. Miért hangsúlyozza nyilatkozat többször is a szövetségesek teljes egyetértését?
3. A nyilatkozat alapján emeld ki azt a két legfontosabb alapelvet amelyek alapján a szövetségesek rendezni akarták a háború utáni Európa ügyeit!
4. Hogyan tervezték el Németország semlegesítését és „átállítását” a békére? Mi minden bizonyítja, hogy a vesztes Németország elveszíti szuverenitását?
5. Milyen szerepet szántak a franciáknak? Miért adtak egyáltalán szerepet a franciáknak?
6. Miért foglalkoztak külön Lengyelországgal? Mely országok kárára igazították ki határait? Miért nem kaphatták vissza a lengyelek a háború előtti határaikat?
7. Miért tartották fontosnak Lengyelország és Jugoszlávia esetében a háború során kialakult politika helyzet megváltoztatását? Milyen intézkedésekkel vélték elérni ezt a célt? Melyik szövetséges fél érdekeit szolgálták e változások?
8. Milyen szervezet létrehozását határozták el?

15. NÉMETORSZÁG VERESÉGE (1945. MÁJUS 8.). ALBERT SPEER HITLER UTOLSÓ PARANCSAIRÓL

A megbeszélés befejeződött, elmúlt éjfél, és beköszöntött a 40. születésnapom. Kértem Hitlert, még egy percet beszélhessek vele. Beszólította az inas – „Hozza a fényképet, amelyet alá kell írnom!” –, és szívélyes születésnap-i jókívánságokkal átadta azt az arany felségjeles vörös bőrkazettát, amelyben az

ezüstkeretes fényképet át szokta nyújtani. Megköszöntem a bőrkazettát és letettem az asztalra, hogy elővegyem a memorandumot. Eközben Hitler azt mondta: „Az utóbbi időben nagyon nehezemre esik akárcsak néhány szót is írnom kézzel. Ön tudja, mennyire remeg a kezem. Néha még aláírni is alig vagyok képes. Amit itt önnek írtam, nagyon olvashatatlanra sikeredett.” Ezután kinyitottam a kazettát, hogy elolvassam az ajánlást. Valóban alig olvasható, de szokatlannul szívélyes volt, és a köszönetet a munkámért a tartós barátságunk megerősítésével kötötte össze. Nehezemre esett, hogy viszonzásképpen átadjam neki a memorandumot, amelyben józanul az életműve összeomlását állapítottam meg.

Hitler szótlannul vette át. Hogy a pillanat zavarát áthidaljam, tájékoztattam, hogy még az éjszaka nyugatra megyek. Ezután elbocsátott. [...] Kissé rosszkedvű lettem, mert a melegség, amellyel Hitler szinte elbűvölt a képe átadásakor, időközben ismét elenyészett, érezhető lehangoltsággal engedett utamra. Már az ajtóban voltam, amikor a válaszdás lehetőségétől megfosztva azt mondta: „Ezúttal írásban fog választ kapni a memorandumára!” Hosszú szünet után jeges hangon fűzte hozzá: „Ha a háborút elveszítjük, a nép is elvesz. Nem szükséges, hogy tekintettel legyünk azokra a létesítményekre, amelyeket a német nép a legprimitívebb további létehez igényel. Ellenkezőleg, jobb ezeket a dolgokat is elpusztítani. A nép ugyanis gyengének bizonyult, úgyhogy a jövő kizárólag az erősebb keleti népé. Ez után a harc után úgyis csak az alacsonyabb rendűek maradnak meg, hisz a jók már elestek!” [...]

Még beszélgettünk, amikor egy tiszt beadott egy táviratot. [...] Hitler írásbeli válasza volt a memorandumomra. Minden pontban éppen az ellenkezőjét parancsolta meg annak, amit március 18-án kértem. Eszerint „a Birodalmon belül minden katonai, közlekedési, hírközlő, ipari és közellátással foglalkozó létesítményt el kell pusztítani.” Ez a német nép halálos ítélete volt, a felperzselt föld taktikája a legélesebb formában. A rendelet engem is megfosztott a hatalamtól, minden az ipar ellenőrzésére vonatkozó utasításomat hatálytalanította. A pusztítás végrehajtásával a körzetvezetőket bízta meg. A következmények beláthatatlanok lettek volna: rövid időn belül se áram, se gáz, se ivóvíz, se szén, se közlekedés, se szállítás. Minden vasút, csatorna, zsilip, dokk, hajó, mozdony elpusztítva. Az áram, gáz és víz hiánya miatt még ott se tudtak volna termelni, ahol az ipart nem pusztították el – röviden: a középkorba visszavetett ország.

Model tábornagy¹⁴ megváltozott viselkedésén észre lehetett venni, hogy megváltozott a helyzetem. Érezhető távolságtartással folytatta a beszélgetést: most már felismerhetően kitért beszélgetésünk tulajdonképpeni tárgya, a Ruhrvidéki ipar megkímélése elől. Zavartan és fáradtan pihentem le a parasztházban. Pár órával később végigsétáltam a mezőkön, és feljutottam egy magaslatra. Lenn a békés falu, napsütötte, könnyű párafátyol alatt. Messzire elláttam a Saar-vidék dombjai fölött. Hogy lehet, gondoltam, hogy egy ember ezt az or-

¹⁴ Model, Walter (1891–1945): német tábornagy, a déli hadseregcsoport parancsnoka Oroszországban (1944), majd a nyugati frontra került, és végrehajtotta az utolsó német ellentámadást az Ardenneken. A ruhri haderők kapitulációja után öngyilkos lett.

szágot akarja sivataggá változtatni! Leheveredtem a páfrányok közé. Minden olyan valószínűtlennek tűnt. A föld azonban fűszeres illatot árasztott magából, a növények az első zöld hajtásaikkal kibújtak a földből. Amikor visszamentem, a nap lemenőben volt. Meghoztam a döntést. A parancs végrehajtását meg kell akadályozni! Lemondtam az aznap esti, Ruhr-vidéken kitűzött tárgyalásokat, jobbnak látszott előbb Berlinben kikémleni a helyzetet.

Forrás: Albert Speer: Hitler bizalmasa voltam. Emlékiratok. Budapest, 1996. 459–462.

1. Mely területek voltak 1945 március–áprilisában még német kézen? Melyek voltak még Berlin kapitulációjakor is német ellenőrzés alatt?
2. Milyen bánásmódra számíhattak a náci vezetők a háborús vereség esetén a szövetségesektől? (A jaltai nyilatkozat – 14. forrás – alapján válaszolj!)
3. Ki volt Albert Speer? Milyen funkciót viselt a Hitlerrel való utolsó találkozásakor?
4. Milyen sorsot szánt Hitler Németországnak és a német népnek katonai vereség esetén? Következik-e ez a gondolat a náci ideológiából?
5. Milyen emberi-lelkiismereti konfliktust érzékeltet a forrás? Mi segített Speer-nek abban, hogy végül helyesen döntsön?
6. Hogyan bizonyítja a forrás a szélsőséges diktatúrák korlátait? Miért válhatnak veszélyessé az egész társadalomra és az országra az ilyen diktatúrák?